

صدا و سیاهای جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مصاحبه پژوهشی با؛

میر شمس الدین فلاح هاشمی؛ سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور در مناطق عملیاتی

(به بهانه برگزاری اردوهای راهیان نور در اسفند ۹۷ و فروردین ۹۸)

روند طی شده اردوهای راهیان نور طی سالهای مختلف

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مهدی ناجی

من از این حرکت راهیان نور - که چند سال است بجمده روز به روز هم در کشور توسعه پیدا کرده - بسیار خرسندم و این حرکت را حرکت بسیار با برکتی می دانم...

(بیانات مقام معظم رهبری در منقده عملیاتی فتح المبین؛ ۱۳۸۹/۱/۱۱)

□ نکات برجسته

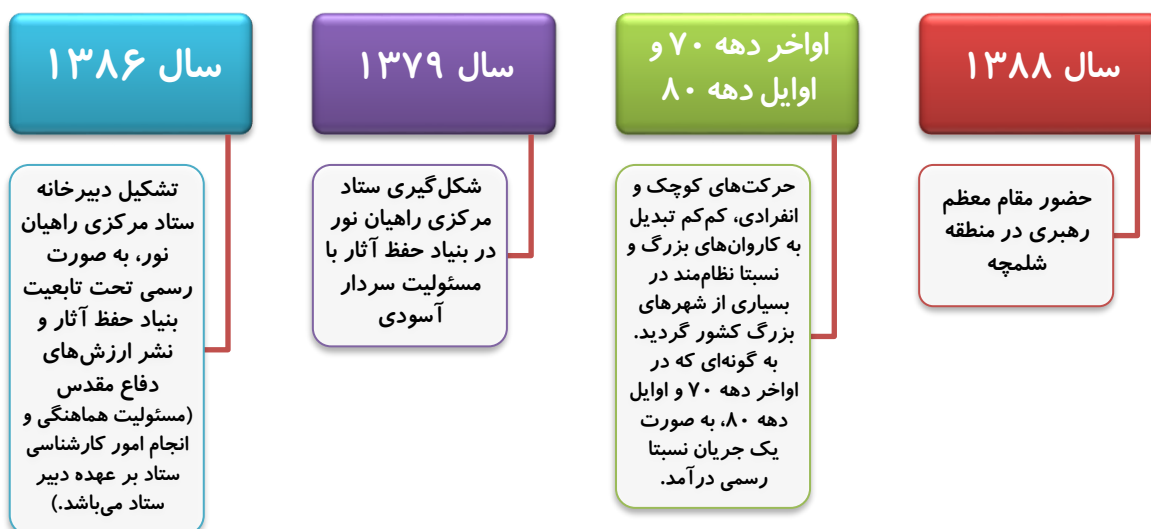
- راهیان نور یکی از داشته‌های عظیم و بزرگ انقلاب است، که باید قدر چنین فضا و جریانی را دانست.
- اردوهای راهیان نور فرصتی برای خودسازی انقلابی نسل امروز تبدیل شده است.
- متولی اصلی اردوهای سراسری «راهیان نور» سازمان اردویی راهیان نور و گردشگری بسیج است.
- ۳۰۰۰۰ اثر سالانه به جشنواره سرزمین نور ارسال می شود.
- یادمان‌ها و اماکن مورد بازدید راهیان نور:
 - *مناطق عملیاتی جنوب(خوزستان): خرمشهر(مسجد جامع، موزه جنگ و گلزار شهدای خرمشهر) ، سلمچه، ارونند، طلائی، هویزه، دوکوهه).
 - *مناطق عملیاتی غرب: مهران، گیلان غرب، بانه، تنگه چهارزبر مشهور به تنگه مرصاد.

- اهداف اردوهای راهیان نور^۱

۱ - «تدوین راهبرد ستاد مرکزی راهیان نور در اعزام کاروان‌ها و اردوهای بازدید از مناطق جنگی»، رضا سپهوند، مهدی محمدی، مطالعات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۴، صص ۱۳۷-۱۵۸.

– روند طی شده راهیان نور طی سالهای مختلف

□ سازمان اردویی راهیان نور و گردشگری بسیج؛ متولی اصلی اردوهای سراسری راهیان نور

راهیان نور نامی است برای گروه بزرگی از کاروان‌های سیاحتی-مذهبی در ایران که به بازدید از مناطق جنگی بازمانده از جنگ ایران و عراق در غرب و جنوب غربی کشور می‌پردازند. بیشتر این کاروان‌ها همزمان با تعطیلات نوروزی و نیز تعطیلات تابستانی، برای مناطق غرب کشور، فعال می‌شوند و مناطق مرزی استان خوزستان، به ویژه منطقه شلمچه از مقصدهای پرطرفدار این گروه‌هاست. سازمان‌دهنده و متولی اصلی اردوهای سراسری «راهیان نور» سازمان اردویی راهیان نور و گردشگری بسیج است که هرساله گروه‌هایی از مردم مناطق مختلف ایران را برای بازدید از مناطق جنگی غرب و جنوب غربی این کشور، به استان‌های هم‌مرز با عراق می‌برد.^۱

□ اهمیت زیارت شهداء در کلام ائمه (ع) و بزرگان

امام جعفر صادق (ع) می‌فرماید: «خدایا مرا به زیارت قبور شهیدان و محل شهادت آنان مشتاق گردان و به من توفیق ده تا در مسیری که آنان رفته‌اند، به شهادت برسم.»^۲

رهبر کبیر انقلاب فرموده‌اند: «همین تربت پاک شهیدان است که تا قیامت مزار عاشقان و عارفان و دلسوختگان و دارالشفای آزادگان خواهد بود.»^۳

□ مقدمه

از جمله تجارب ارزنده در کشور ما راهیان نور است. برنامه‌های راهیان نور برگرفته از فرهنگ اسلامی و ایثار و شهادت است؛ راهیان نور حرکت فرهنگی نوینی در جهت حفظ و انتقال ارزش‌های دفاع مقدس به نسل امروز است. از سال ۱۳۷۷ با حضور مقام معظم رهبری در منطقه شلمچه، حضور کاروان‌ها و مردم (خانوادگی) سال به سال پررنگ‌تر شده و ضرورت ارائه برنامه‌های فرهنگی و

۱ - شهاب نیوز، ۱۳۸۷/۱/۹.

۲ - ابن قولویه، جعفر بن محمد (۱۳۸۸) کامل الزیارات. ترجمه امیر وکیلان، قم: دفتر انتشارات اسلامی.

۳ - خمینی روح‌الله (امام) (۱۳۸۶) صحیفه امام خمینی (رحمه الله)، پیام به ملت ایران در سالگرد کشتار خونین مکه قبول قطعنامه ۵۹۸، جلد ۲۱، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام خمینی (رحمه الله).

تبلیغی بیش از گذشته احساس می‌گردد. یادمان‌ها، نمایشگاه‌ها، روایت‌گری راویان، سخنرانی‌ها، پخش فیلم، فضا سازی محیطی از جمله برنامه‌ها در حفظ و انتقال ارزش‌های دفاع مقدس به زائرین بوده است.^۱ در این چارچوب در مصاحبه پژوهشی با میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور، به بهانه برگزاری اردوهای راهیان نور در اسفند ۹۷ و فروردین ۹۸، با طرح سوالات زیر موضوع «راهیان نور چه روندی را طی کرده است؟» را مورد بررسی و واکاوی قرار دادیم:

پژوهش خبری: گردشگری و کاروان‌های سیاحتی مذهبی انقلابی، از ابتدای شکل‌گیری تاکنون چه روندی را طی کرده

است؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور^۲: بعد از پایان جنگ تا قبل از سال ۷۶، ما با موضوع گردشگری جنگ مواجه هستیم که قبل از اینکه رسمی شود مردم به صورت خودجوش در ایام عید از مناطق عملیاتی جنوب بازدید می‌کردند از آنجایی که فرزندان این سرزمین جانفشانی داشتند. سال ۷۶، ایده ستاد هماهنگی راهیان نور مطرح شد؛ و سال ۷۸ رسمی شد. سپس کاروان‌های سیاحتی مذهبی انقلابی، ساماندهی شد و استان‌ها در قالب کاروان‌های سپاه منطقه‌ای و بسیج هدایت می‌شدند. این کاروان‌ها آنجا آمدند تا از میراث عظیم انقلاب و ۸ سال دفاع مقدس بازدید کنند. در سال‌های اول ما صرفاً بازدید از مناطق جنگی و آشنایی با محورهای عملیاتی و سلاح‌های بجا مانده و سیم خاردارها و بناها و یادبودها داشتیم. گرچه در پس این اهداف خیلی بزرگتر نهفته بود. اواخر دهه ۷۰ بصورت رسمی این بازدیدها اتفاق افتاد. ولی در دهه ۸۰، اوج این بازدیدها را داشتیم. در اوایل دهه ۹۰، تقریباً ۵ میلیون زائر برای بازدید به این مناطق می‌رفتند. یکی از نکات برجسته راهیان نور که باعث جذابیت آن می‌شد راویان راهیان نور بودند. در دهه ۷۰، ۸۰، بیشتر فرماندهان، همان ایثارگرانی بودند که در دوره دفاع مقدس حضور داشتند و با چشم خودشان اتفاقات را دیده بودند و هرکس بیان بهتری داشت باعث جذابیت‌ها شده بود. جالب اینجاست که بیشتر مخاطب‌ها جوان و مخاطبان اصلی این فضاها بودند که بسیار متحول می‌شدند. در دهه ۹۰ مدارس هم درگیر شدند. دانش آموزان دوم دبیرستان که درس آمادگی دفاعی داشتند؛ بخش عملی درس آن‌ها، بازدید از مناطق جنگی بود. یعنی دانش‌آموز برای دیدن مستقیم آنچه فضای کتب درسی بود؛ همراه مربی‌شان حضور داشتند و می‌رفتند. خود آموزش و پرورش با هماهنگی و همراهی بسیج در این فضا مستقیم ورود می‌کرد. وزارت علوم هم هر سال، تعداد دانشجویانی که متقاضی بودند را برای سفر به راهیان نور می‌فرستاد که خیلی زیادتر شده است.

پژوهش خبری: راهیان نور چه نقشی در پرورش جوانان داشته است؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: بعد از دهه ۷۰، به این نتیجه رسیدیم که در کنار مسجد و بسیج، راهیان نور یکی از بسترهای بسیار مهم برای تربیت و کادرسازی انقلابی است. من این افتخار را دارم که بیش از چند هزار خاطره را بخوانم. ما رده‌بندی گروه‌های سنی جوان، نوجوان و بزرگسال را داریم؛ بیشترین و تاثیرگذارترین آثار فضای جوان است. به برکت خون شهدا خیلی از این جوانان را که من در خاطراتشان خوانده‌ام؛ دهلاویه و شلمچه و مناطق عملیاتی غرب آمده‌اند و اینها را درگیر و نگه داشته است. یکی از کارهای مثبت دیگر در این اواخر، پرورش راویان از جوانانی بود که با اینکه جنگ را ندیده بودند؛ ولی مثل یک رزمنده ایام دفاع مقدس، نقش روایتگری جنگ را به عهده داشتند.

۱ - اثربخشی قدرت نرم برنامه‌های راهیان نور، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، حمید ابیاء، مهدی خانی. سال دوم، شماره هفتم، پاییز و زمستان ۱۳۹۱.

۲ - در مناطق عملیاتی آنجا معمولاً اختتامیه جشنواره نور برگزار می‌شود.

پژوهش خبری: جشنواره ملی ره آورد سرزمین نور^۱ چه فعالیت‌های را انجام داده است؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: به لحاظ محتوایی: ۳۰۰۰ اثر سالانه به جشنواره سرزمین نور ارسال می‌شود. این جشنواره از زائرین آثار را می‌گیرد و بعد که از سفر به مناطق بازمی‌گردند پس از داوری برای آن‌ها ارسال می‌شود. هرکس در هر زمینه‌ای که توانایی دارد: در قالب‌های هنری؛ تئاتر، فیلم، خاطره، داستان، متن ادبی، دل‌نوشته، در عکاسی آثار را ارسال می‌کند؛ ما از زائرین آثار را می‌گیریم سپس به آن بازخور می‌دهیم.

پژوهش خبری: به نظر شما برای پرثمرتر شدن ظرفیت‌های مناطق جنگی، چه اقداماتی می‌توان انجام داد؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: متأسفانه ظرفیت‌هایی که در مناطق جنگی است. در این سال‌ها متکی به افراد بود؛ یعنی اگر شخص کارکشته و دلسوزی فوت می‌کرد یا تغییر مکان می‌داد، آن بخش از کار می‌افتاد؛ ما بکارگیری جوانان انقلابی، خوش‌فکر، پرنرژی و خلاق را بسیار نیاز داریم تا رخوت اتفاق نیفتد. ما از صرف بیلان کاری دادن باید دوری کنیم. جوانی که آنجا می‌آید با توجه به اینکه جان این جوان پذیرنده برای دریافت خصلت‌های معنوی است. این فرد را وقتی هم که برمی‌گردد رهاش نکنیم و نگذاریم کاملاً فراموش شود و درگیرش کنیم. یکی از راه‌های آن این است که مدیران جوانتر، دلسوز و خلاق در کنار آدم‌هایی قرار بگیرند که با سابقه هستند و سال‌ها آنجا خدمت می‌کنند ولی نیاز به خلاقیت دارند.^۲ کارهای فرهنگی نیاز است. خیلی از کتاب‌هایی که راجع به کتاب مقدس نوشته شده است و واقعا کتاب‌های پرفروش و پرمخاطب ماست را آنجا نمی‌بینیم. نویسندگانی معروف دفاع مقدس می‌توانند حضور پیدا کنند و رو در رو با مخاطب ارتباط بگیرند.

پژوهش خبری: نقش راویان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: برای نوجوان‌ها سلاح‌ها و سنگرها و تفنگ‌ها جذابیت دارد. ولی بیشترین تأثیری که زائر ما در هر سنی از آن فضا می‌گیرد؛ فضایی بود که راوی‌ها برایشان مهیا کردند. به عنوان مثال: برادر خوب‌مان حاج حسین یکتا که خیلی تأثیرگذار بود. در بالندگی ستاد راهیان نور خیلی زحمت کشید. الان ایشان به عنوان یک راوی حاضر است. در همه این حجم خاطراتی که می‌آید روایت‌ها و داستان‌ها همه از راوی‌ها است: این راوی این حرف را زد من اینجوری منقلب شدم. وقتی گفت اینجا نباید با کفش راه رفت اینجا شلمچه است. دستوری نبود خود به خود شخص کفش را درآورد و راه افتاد؛ بدون اینکه خجالت زده شود. همه یکدست به این اذعان داشتند که دقیقاً نمی‌دانستند بخاطر چه چیزی اشک از چشمانشان سرازیر بود.

۱ - جشنواره ملی ره آورد سرزمین نور: از سال ۱۳۷۷ تأسیس شد. زمانی که اردوهای راهیان نور راه‌اندازی شدند بحث مقابله با جنگ و انتقال اهداف دستاوردهای هشت سال دفاع مقدس در اولویت قرار داشت. وقتی اعزام به راهیان نور انجام شد بحث تولیدات فرهنگی هم مطرح شد. گفتند بهترین ابزار این است جشنواره‌ای در دل راهیان نور برگزار شود تا هر فعالیت هنری و فرهنگی که در رابطه با این اردوهاست گفته شود. اوایل با سه موضوع متن ادبی، دلنوشته و خاطره شروع به کار کرد. بعد با گذشت زمان جشنواره کامل‌تر شد و موضوع راهیان نور و دفاع مقدس را دنبال کرد. امروز جشنواره در چهار بخش مردمی، حرفه‌ای، ویژه و بین‌الملل فعالیت می‌کند که ذیل هر کدام از این بخش‌ها چندین عنوان قرار دارد. زیرگروه این چهار گروه ۲۰ رشته هنری می‌شود. تولید آثار هنری در حوزه دفاع مقدس و راهیان نور یکی از اهداف جشنواره است. همچنین شناسایی ظرفیت‌های هنری و ایجاد انگیزه برای هنرمندان هدف مهم بعدی است. (گفت‌وگوی «جوان» با دبیر شانزدهمین جشنواره ملی ره آورد ملی سرزمین نور با موضوع: «استقبال گسترده مردمی با ارسال ۳۶ هزار اثر از راهیان نور». ۱۳۹۷/۱۲/۱۹).

۲ - فلاح هاشمی: خلاقیت هم آن نیست که ما آنجا بلندگوهای خاص نصب کنیم. صدای انفجار ملموس‌تر شود.

پژوهش خبری: جوانان چگونه با فضای معنوی راهیان نور ارتباط برقرار می‌کنند؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: زنده نگه داشتن یاد شهدا کمتر از شهادت نیست. این روایت انسان‌های فرشته‌صفتی است که در این جهان خاکی زندگی می‌کردند؛ جوان بودند. وقتی در آن فضای معنوی وارد شدند؛ آن فضا شخصیتی از اینها رقم زد که تا قرن‌ها می‌تواند الگو برای جوان‌های عصرهای مختلف باشند. شخص جوان با جوانی که شهید شده و همسن خودش بوده است؛ همذات‌پنداری می‌کند. وقتی پشت جبهه بوده و سرکار می‌رفته، درس می‌خوانده، اینها خیلی برایشان جالب است. دانش آموز پشت سنگر روزهایش را تقسیم کرده بود. شنبه فیزیک، یکشنبه شیمی بخوانم؛ این رفتار رزمنده‌ها برایشان خیلی قابل لمس و باورپذیر است. سفارشات و تقاضاهای شهدا، برایشان خیلی جالب است. شهید در وصیت‌نامه‌اش می‌گوید: مواظب انقلاب باشید امام را تنها نگذارید حجابتان را رعایت کنید. خواهری نوشته بود که من چادر سر خواهم کرد چون شهید همچنین توقعی از من و امثال من داشت.

پژوهش خبری: رسالت جوان امروزی چیست؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: یک اتفاقی در دهه ۶۰ قمری افتاده است؛ حضرت سیدالشهدا(ع) رفتند شهید شدند تا به اصطلاح اسلام بماند و همین اتفاق در دهه ۶۰ شمسی می‌افتد و انقلابی که با خون دادن به دست آمده است. با دست خالی جلو همه کشورهای دنیا مبارزه کرده است. الان این جبهه تعریف دیگری پیدا می‌کند و آن هم بحث رسانه و فرهنگ است. مقام معظم رهبری چند وقت پیش فرموده بودند اگر من رهبر نبودم دوست داشتم مسئول فضای مجازی باشم. الان هر جوانی و هر مخاطب راهیان نوری خودش را باید رزمنده فرض کند و در هر حوزه‌ای که هست باید نهایت سعی‌اش را بکند که بتواند مبارزه کند و برای ساختن کشور خودش که به سمت تمدن نوین اسلامی حرکت می‌کنیم دست پیدا کنیم.

پژوهش خبری: نقش اتاق فکر را در ادامه فعالیت های راهیان نور چگونه ارزیابی می‌کنید؟

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: فضای راهیان نور، فضای معنوی و تهییجی و تشویقی و ترغیبی است. به خاطر ایثارگران و جهادگرانی که آنجا سال‌ها جنگیده‌اند. رها نکردن آدم‌هایی که آنجا می‌آیند و برمی‌گردند مهمترین کاری است که می‌توان انجام داد. ۵ میلیون زائر واقعا عدد کمی نیست. همانطور که در ایام جنگ شعرا و نویسندگان می‌رفتند جبهه و آنجا پیام می‌گرفتند و برمی‌گشتند؛ الان هم بیایند در آنجا مراسم‌هایی از نزدیک با هم داشته و در تعامل باشند. این را بارها گفتیم که ستاد راهیان نور به شدت به یک اتاق فکر، نیاز دارد. اتاق فکری که در آن تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری شود. برای لحظه لحظه حضور زوار در مناطق جنگی و همچنین وقتی برمی‌گردند برنامه‌ریزی داشته باشیم. حداقل کارها این است که ما یک بانک اطلاعاتی خوب از همه اینها داشته باشیم و بتوانیم برای‌شان بسته‌های خوب فرهنگی در نظر بگیریم. در فضای مجازی با اینها ارتباط داشته باشیم. هرکس را در زمینه‌ای که اطلاعات دارد پرورش دهیم. تا از بین اینها آدم‌های کارکشته‌ای بیرون آید که بعدها برای کشور، یک مدیر انقلابی خیلی خوب داشته باشیم. یک استاد یا فردی داشته باشیم که تخصص داشته و یک آدم انقلابی باشد.

□ کلام آخر

میرشمس الدین فلاح هاشمی سرداور بخش خاطرات و داستان جشنواره سرزمین نور: راهیان نور یک هدیه خداوند است. بحث راهیان نور، میراث عظیمی که داشتیم و در فضای دفاع مقدس اتفاق افتاد. و حالا این بستر آماده است و در این سال‌ها بر تعداد زوار اضافه شده است. مردم از مناطق جنگی بازدید می‌کنند. با دل و جان با فضای معنوی و قدسی که در فضای دفاع مقدس بوده ارتباط برقرار می‌کنند. با برنامه‌ریزی دقیق می‌توانیم سبب ارتقاء معنوی زوار شویم. در جلسات گوناگون باید برنامه‌ریزی داشته باشیم تا بهد از سفر راهیان نور افراد رها نشوند. ما باید بتوانیم کادرسازی کنیم تا آینده انقلاب به آن اهدافی که داشته است برسد. با توجه به فرهنگ تهاجمی غرب، روحی که در این فضای راهیان نور است؛ نه تنها آنجا را دچار اضمحلال می‌کند؛ بلکه بر تعداد آدم‌های که شیفته آن فضای معنوی می‌شوند بیشتر خواهد شد. راهیان نور یکی از داشته‌های عظیم و بزرگ انقلاب ما است، که باید واقعا قدر آن را دانست. قدر همچنین فضا و جریانی را بدانیم. واقعا مسئولین ستاد راهیان نور باید جوانان را جدی بگیرند. باید به جوانان انقلابی ما ایمان داشته باشند و کار را به آنها بسپارند تا نتیجه بهتری بگیرند.